

Šį puslapį išvertė mašininio vertimo programa [Nuoroda]. Mašininuose vertimuose gali būti klaidų, tekstas gali būti nevisiškai aiškus ir tikslus. Ombudsmenas neprisiima atsakomybės už jokių neatitikimų. Patikimiausią ir teisiškai tikslią informaciją rasite originale anglų kalba, kurio nuoroda pateikta pirmiau. Daugiau informacijos rasite mūsų [kalbų ir vertimo politikoje](#) [Nuoroda].

Sprendimas byloje 560/2019/KR dėl Europos Komisijos mokslinių konsultacijų mechanizme dalyvaujančių ekspertų įtariamų interesų konfliktų

Sprendimas

Byla 560/2019/KR - **Atidaryta** 06/06/2019 - **Sprendimas** 30/03/2020 - **Atitinkama institucija** Europos Komisija (Netinkamo administravimo faktas nenustatytas) |

Byla buvo susijusi su tuo, ar Europos Komisija taiko procesus, kuriais siekiama užtikrinti, kad jai patariantys mokslo ekspertai neturėtų interesų konfliktų.

Skundo pateikėjas, pilietinės visuomenės organizacija, išreiškė susirūpinimą dėl mokslo ekspertų, kurie prisidėjo rengiant patariamąją ataskaitą dėl augalų apsaugos produktų (paprastai vadinamų pesticidais), nepriklausomumo.

Ombudsmenė nustatė, kad Komisija turi įdiegtas ekspertų nepriklausomumo vertinimo sistemas. Tačiau, siekdama pagerinti šias sistemas, ji paprašė Komisijos užtikrinti, kad visi susiję finansiniai interesai būtų įtraukti į ekspertų interesų deklaracijas ir kad šios deklaracijos būtų vertinamos ir skelbiamos. Ji užbaigė bylą pateikdama šiuos du tobulinimo pasiūlymus.

Skundo aplinkybės

1. 2016 m. Komisija sukūrė Mokslinių konsultacijų mechanizmą (SAM), kad teiktų jai *kokybiškas, savalaikes ir nepriklausomas mokslines konsultacijas*, taip sustiprindama savo politikos formavimą [\[1\]](#) [\[Nuoroda\]](#) Komisija teigia, kad nuolatiniai moksliniai patarėjai, dirbantys SAM, neturi turėti interesų konfliktų. Šiuo tikslu Komisija reikalauja, kad jos deklaruotų visus savo atitinkamus interesus. Komisija vertina šias deklaracijas siekdama užtikrinti, kad nebūtų interesų konfliktų, ir viešai jas paskelbia savo ekspertų grupių registre [\[2\]](#) [\[Nuoroda\]](#).

2. Kai moksliniams patarėjams reikia specialaus mokslinio indėlio, įrodymų ir analizės

konkrečiais klausimais, jie gali konsultuotis su išorės ekspertais, be kita ko, naudodamiesi Europos akademijų konsorciūmu (SAPEA) [3], kuris gauna ES finansavimą, Mokslinėmis konsultacijomis politikos klausimais.

3. SAPEA ekspertai dalyvauja šių tipų susitikimuose:

- „Darbo grupės“, kuriose jos bendrai rengia įrodymų vertinimo ataskaitas ir atlieka jų tarpusavio vertinimą, kurios prisideda prie mokslinių patarėjų ataskaitų rengimo ir prieš jas parengiamos.
- „Koordinavimo grupės“, kuriose moksliniai patarėjai koordinuoja įrodymų peržiūros ataskaitų darbo grupių darbą.
- „Skambinančiosios tarybos“ su moksliniais patarėjais, kurių tikslas – teikti grįžtamąją informaciją apie mokslinių patarėjų parengtas rekomendacijas [4] [Nuoroda].

4. 2018 m. liepos 9 d. skundo pateikėjas, pilietinės visuomenės organizacija [5] [Nuoroda], raštu kreipėsi į Komisiją, kad išreikštų susirūpinimą dėl „Vyresniųjų mokslinių patarėjų grupės“ ataskaitos „ES augalų apsaugos produktų autorizacijos procesai moksliniu požiūriu“ objektyvumo [6] [Nuoroda]. Konkrečiai skundo pateikėjas teigė, kad vienas iš SAPEA ekspertų, dalyvavusių rengiant ataskaitą, turėjo interesų konfliktą.

5. 2018 m. liepos 19 d. Komisija atsakė skundo pateikėjui, kad SAPEA ekspertas neturėjo interesų konfliktų.

6. 2018 m. rugpjūčio 1 d. skundo pateikėjas paprašė Komisijos pateikti atitinkamo SAPEA eksperto interesų deklaraciją. Komisija tai pateikė skundo pateikėjui (kartu su kitų ataskaitoje dalyvavusių ekspertų interesų deklaracijomis).

7. 2018 m. gruodžio 6 d. skundo pateikėjas raštu kreipėsi į Komisiją, nuroydamas, jo nuomone, šešių SAPEA ekspertų interesų deklaracijų trūkumus. Jos nuomone, Komisija tinkamai neišsprendė galimų šių SAPEA ekspertų interesų konfliktų.

8. Nepatenkintas Komisijos atsakymu, 2019 m. kovo 22 d. skundo pateikėjas kreipėsi į Ombudsmeną.

Tyrimas

9. Ombudsmenas pradėjo tyrimą dėl skunde iškeltų **sisteminių klausimų, visų pirma dėl to, kaip Komisija užtikrina, kad prie mokslinių patarėjų darbo prisidedantys ekspertai veiktų nepriklausomai ir viešojo intereso labui.**

10. Tyrimo metu Ombudsmenas uždavė Komisijai keletą klausimų [7] ir gavo atsakymą [8] [Nuoroda]. Vėliau skundo pateikėjas pateikė pastabų dėl Komisijos atsakymo [9].

Ombudsmenui pateikti argumentai

Komisija:

11. Pasak Komisijos, moksliniai patarėjai yra nepriklausomi nuo institucinių ar politinių interesų. Kai jie skelbia patarimus, visi įrodymai, kuriais grindžiama ši rekomendacija, turi būti viešai prieinami. Kai moksliniai patarėjai konsultuojasi su išorės ekspertais, tai paprastai registruojama ir paskelbiama viešai. Pirmiau aprašytuose posėdžiuose dalyvaujančių ekspertų interesai turi būti tinkamai ir skaidriai įvertinti. Jei nustatomas galimas interesų konfliktas, jis turi būti išspręstas.

12. Todėl ekspertai, kurie konsultuoja mokslinius patarėjus, Komisijai turi pateikti interesų deklaraciją. Jie turi garbės pareikšti, kad jų pareiškimai yra išsamūs ir tikslūs, kiek jiems žinoma. [10] Šiam tikslui Komisijos naudojama forma iš esmės yra identiška mokslinių patarėjų parengtai interesų deklaracijai, t. y. joje registruojama tų pačių kategorijų informacija.

13. Komisija vertina deklaracijas, kad nustatytų, ar kuris nors iš deklaruotų interesų yra aktualus konkrečiomis aplinkybėmis; t. y. jei jie galėtų pakenkti eksperto nepriklausomumui arba pagrįstai manoma, kad tai pakenktų, atsižvelgiant į jo indėlį.

14. Komisijos vertinime pateikiama:

- pirminės potencialių ekspertų internetinės paieškos rezultatus, prieš gaunant jų interesų deklaracijas;
- užpildyta ir pasirašyta interesų deklaracija; ir
- naujausias eksperto gyvenimo aprašymas.

Atsižvelgdama į tai, Komisija nurodė, kad ji atsižvelgia į ribotus ekspertų įgaliojimus ir ad hoc bei netiesioginį jų indėlį į mokslinių patarėjų darbą pobūdį.

15. Posėdžio su moksliniais patarėjais pirmininkas taip pat vertina, ar pakviestų ekspertų deklaruoti interesai galėtų būti interesų konfliktas, „*atsižvelgiant į vaidmenį, kurį ekspertas atlieka svarstant tam tikrą darbotvarkės punktą, taip pat į grupės užduotį*“. [11] Jei kyla abejonių, ekspertui nurodoma nedalyvauti nei konkrečiuose darbotvarkės punktuose, nei posėdyje, nei grupėje.

16. SAPEA ir Komisijos susitarime dėl dotacijos [12] reikalaujama, kad SAPEA imtųsi visų būtinų priemonių užtikrinti, kad jos darbas būtų nešališkas ir objektyvus ir kad nebūtų pakenkta interesų konfliktui. Be kita ko, reikia nedelsiant pranešti Komisijai apie bet kokią padėtį, dėl kurios kyla arba gali kilti interesų konfliktas, ir nedelsiant imtis visų būtinų veiksmų tokiai padėčiai ištaisyti. Komisija gali patikrinti, ar SAPEA taikomos priemonės interesų konfliktams pašalinti yra tinkamos, ir prireikus gali pareikalausti, kad SAPEA imtųsi papildomų priemonių iki nustatyto termino.

17. Darbo grupėje dalyvaujantys SAPEA ekspertai užpildo ir pasirašo interesų deklaraciją, kurią vėliau įvertina SAPEA. SAPEA naudojama forma iš esmės yra identiška mokslinių patarėjų formai [13] [Nuoroda] Kai SAPEA ekspertas kviečiamas dalyvauti susitikime su moksliniais patarėjais, jų interesų deklaracija perduodama Komisijai.

18. Mokslinių patarėjų posėdžiuose dalyvaujančių ekspertų interesų deklaracijas Komisija skelbia šešis mėnesius nuo mokslinių patarėjų nuomonės, prie kurios jie prisidėjo, paskelbimo [14] [Nuoroda] Šiuo etapu leidyba daroma siekiant išvengti išorės spaudimo ekspertams rengiant atitinkamas konsultacijas (svarstymo etapas).

Skundo pateikėjo:

19. Skundo pateikėjas teigė, kad kai kurios SAPEA ekspertų interesų deklaracijos yra neišsamios arba netikslios. Skundo pateikėjas tai iliustravo internete pateikdamas informaciją apie šiuos ekspertus. Be to, skundo pateikėjas teigė, kad kai kurie deklaruoti interesai buvo neteisingai suskirstyti į kategorijas. Dėl to kilo klausimų dėl šių ekspertų nepriklausomumo ir dėl jų mokslinių patarėjų teikiamų patarimų.

20. Skundo pateikėjo teigimu, Komisija išsamiai neišnagrinėjo skundo pateikėjo pateiktos informacijos, susijusios su interesų deklaracijų trūkumais.

Ombudsmeno vertinimas

21. Šiuo tyrimu siekiama išnagrinėti, ar Komisija taiko **tinkamas sistemas**, kad užtikrintų SAPEA ekspertų, su kuriais konsultuojamasi rengiant mokslines rekomendacijas, nepriklausomumą. **Tyrimo metu nebuvo siekiama pareikšti nuomonės dėl skundo pateikėjo nurodytų konkrečių atvejų** [15] [Nuoroda].

22. Tyrimu patvirtinama, kad yra įdiegti mechanizmai SAPEA ekspertų nepriklausomumui patikrinti, kai jie prisideda prie mokslinių patarėjų darbo.

23. Pirma, SAPEA reikalauja, kad SAPEA ekspertai deklaruotų savo interesus SAPEA. Ekspertai savo garbe turi pasirašyti, kad šie pareiškimai yra išsamūs ir tikslūs, kiek jiems žinoma.

24. Komisija taip pat gali patikrinti, kaip SAPEA sprendžia galimus interesų konfliktus. SAPEA privalo nedelsdama pranešti Komisijai apie bet kokią padėtį, dėl kurios kyla arba gali kilti interesų konfliktas. Kai SAPEA ekspertai kviečiami į susitikimus su moksliniais patarėjais, Komisija taip pat įvertina jų interesų deklaracijas, kad nustatytų, ar kuris nors iš šių interesų galėtų pakenkti eksperto nepriklausomumui arba pagrįstai manoma, kad jis kelia pavojų jo nepriklausomumui. Be to, posėdžio su moksliniais patarėjais pirmininkas vertina interesų deklaraciją atsižvelgdamas į ekspertų vaidmenį posėdyje.

25. Skelbiamos visos pakviestų SAPEA ekspertų interesų deklaracijos. Taip užtikrinama, kad suinteresuotosios šalys galėtų juos patikrinti, jei nori, ir pareikšti Komisijai bet kokią susirūpinimą (kaip buvo šiuo atveju).

26. Yra paskatų SAPEA ekspertams ir pačiai SAPEA laikytis dotacijos susitarimo sąlygų,

susijusių su interesų konfliktais. SAPEA privalo imtis visų būtinų priemonių interesų konfliktams išvengti. Jei SAPEA to nepadaro, dotacija gali būti sumažinta arba nutraukta [16] [Nuoroda]. SAPEA ekspertai, kurie pateikia neišsamią deklaraciją, gali būti visiškai pašalinti iš Mokslinių konsultacijų mechanizmo arba visų pirma iš mokslinių patarėjų veiklos.

27. Svarbu, kad deklaracijos būtų skelbiamos, kad suinteresuotosios šalys galėtų jas patikrinti. Kaip minėta pirmiau, Komisija skelbia **visas interesų deklaracijas, kurias SAPEA jai perduoda** (kaip bus nurodyta toliau, SAPEA iš tikrųjų Komisijai siunčia ne visas atitinkamas deklaracijas).

28. Dėl šios sistemos taikymo trūkumų Ombudsmenas atkreipia dėmesį į skundo pateikėjo susirūpinimą, kad kai kurių ekspertų interesų deklaracijose nurodyti ne visi jų interesai ir (arba) neteisingai suskirstyti deklaruoti interesai.

29. Ombudsmenas mano, kad kai kurie SAPEA ekspertai, vadovaudamiesi SAPEA jiems pateiktomis gairėmis, nedeklaravo interesų, kurie baigėsi daugiau kaip prieš penkerius metus, taip pat nedeklaravo finansinių interesų srityse, nesusijusiose su sritimi, kurioje su jais konsultuotasi, ir nedeklaravo finansinių interesų, kurių vertė nesiekia 10 000 EUR ribos.

30. Nors pirmosios dvi iš šių sąlygų yra pagrįstos, paskutinis yra abejotinas.

31. Eksperto nepriklausomumui gali kilti pavojus, jei jis dirba arba *neseniai* dirbo įmonėje, kuriai turės įtakos mokslinės rekomendacijos, dėl kurių konsultuojamasi su ekspertais. Tačiau jų nepriklausomybei nekenkia ryšiai, kurie baigėsi prieš daugelį metų. Daugiau nei pakanka, kad ekspertai deklaruotų, kas jie dirbo per pastaruosius penkerius metus.

32. Taip pat visiškai pagrįsta, kad deklaracijose neturi būti finansinių interesų, nesusijusių su sritimis, dėl kurių ekspertai konsultuoja. Taip yra todėl, kad eksperto nepriklausomumui gali būti pakenkta tik tuo atveju, jei jis turi interesų, kuriems gali turėti įtakos jo teikiami patarimai.

33. Dėl tariamo neteisingo SAPEA ekspertų tam tikrų interesų skirstymo į kategorijas pažymėtina, kad tiek Komisija, tiek pirmininkas mokslinių patarėjų posėdžiuose vertina *visą ekspertų deklaraciją* vertindami interesų konfliktų riziką. Todėl sunku suprasti, kaip galimos formalios klaidos, susijusios su ekspertų skirstymu į jų interesų kategorijas, pakeis šių vertinimų rezultatus.

34. Tačiau Ombudsmenui susirūpinimą kelia tai, kokie finansiniai interesai yra deklaruojami.

35. SAPEA ekspertai neprivalo deklaruoti mažesnių nei 10 000 EUR finansinių interesų. Gali būti, kad SAPEA eksperto nepriklausomumui nebus pakenkta, jei jo finansiniai interesai bus *labai riboti* ir jiems turės įtakos jų teikiamos mokslinės rekomendacijos. Vis dėlto 10 000 EUR yra didelė pinigų suma. Be to, ne visada lengva ar net įmanoma tiksliai nustatyti piniginę vertę finansiniams interesams, ypač intelektinės nuosavybės teisėms ir ypač tose srityse, kuriose vystosi mokslas. Ombudsmeno nuomone, į deklaracijas būtų atsargiau įtraukti **visus finansinius interesus, susijusius su kompetencijos sritimi, kurią ekspertas raginamas**

konsultuoti . Tokiu atveju SAPEA ir Komisija kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgdamos į prašomų mokslinių rekomendacijų pobūdį ir finansinių interesų mastą, turėtų atsižvelgti į tai, ar deklaruoti interesai kelia pavojų atitinkamo eksperto nepriklausomumui, ar ne. Ombudsmenas pateiks Komisijai pasiūlymą šiuo klausimu.

36. Ombudsmenas taip pat pažymi, kad paskelbtos ne visos atitinkamos SAPEA ekspertų interesų deklaracijos. Ekspertų, padedančių rengti įrodymų peržiūros ataskaitas, interesų deklaracijos neskelbiamos, *išskyrus atvejus, kai* ekspertai taip pat kviečiami dalyvauti susitikimuose su moksliniais patarėjais [17] . SAPEA ir Komisija taip pat turėtų užtikrinti, kad įrodymų peržiūros ataskaitas rengiantys ekspertai neturėtų interesų konfliktų. Šiuo tikslu turėtų būti skelbiamos prisidedančių ekspertų interesų deklaracijos. Todėl ombudsmenas pateiks Komisijai antrą pasiūlymą.

Išvada

Remdamasis tyrimu, Ombudsmenas užbaigia šią bylą pateikdamas tokią išvadą:

Ombudsmenas šioje byloje nenustatė netinkamo administravimo.

Skundo pateikėjui ir Komisijai bus pranešta apie šį sprendimą .

Pasiūlymai dėl patobulinimų

1. SAPEA ekspertų turėtų būti paprašyta deklaruoti visus susijusius finansinius interesus. SAPEA ir Komisija turėtų įvertinti, ar šie interesai galėtų pakenkti ekspertų nepriklausomumui.

2. Siekdama skaidrumo, Komisija turėtų gauti ir paskelbti ekspertų, kurie rengė įrodymų peržiūros ataskaitas, interesų deklaracijas.

Emily O'Reilly

Europos ombudsmenas

Strasbūras, 2020 03 30

[1] [Nuoroda] Žr.: <https://ec.europa.eu/research/sam/index.cfm?pg=hlg> [Nuoroda].

[2] [Nuoroda] Žr.

<https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetail&groupID=3378>
[Nuoroda].

[3] [Nuoroda] SAPEA konsorciumo nariai yra „Deutsche Akademie der Technikwissenschaften“, „Academia Europaea“, „All European Academies“, „Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina EV“, „Conseil Européen des Applications de la Science et de l'Ingénierie“ ir Europos medicinos akademijų federacija, žr.:

<https://ec.europa.eu/research/sam/index.cfm?pg=about> [Nuoroda].

[4] [Nuoroda] Komisija nurodė, kad SAPEA ekspertai kviečiami į skambėjimo tarybas tik išimtinėmis aplinkybėmis, ypač tais atvejais, kai tam tikros mokslo srities patirties trūksta. Tuo metu, kai Komisija pateikė atsakymą, tai buvo padaryta vieną kartą, t. y. dėl taršos mikroplastiku pavojaus aplinkai ir sveikatai, žr. <https://www.sapea.info/wp-content/uploads/report.pdf> [Nuoroda]).

[5] [Nuoroda] Žr.: <https://www.pan-europe.info/about-us/what-we-do> [Nuoroda].

[6] [Nuoroda] Augalų apsaugos produktai paprastai vadinami pesticidais. Rekomendacijos buvo paskelbtos 2018 m. birželio 4 d. ir jas galima rasti čia:

<https://ec.europa.eu/research/sam/index.cfm?pg=pesticides> [Nuoroda].

[7] [Nuoroda] <https://www.ombudsman.europa.eu/en/correspondence/en/126269> [Nuoroda]

[8] [Nuoroda] <https://www.ombudsman.europa.eu/en/correspondence/en/126270> [Nuoroda]

[9] [Nuoroda] <https://www.ombudsman.europa.eu/correspondence/126271> [Nuoroda]

[10] [Nuoroda] Komisija nurodė, kad net jei SAPEA ekspertai dalyvauja ad hoc pagrindu, reikalavimas, kad jie pasirašytų interesų deklaraciją, yra pagrįstas ir tinkamas atsižvelgiant į tai, kad SAPEA ekspertai padeda rengti mokslinių patarėjų nuomones. Tai apima ne tik kviestinių ekspertų veiklą pagal Komisijos horizontaliąsias ekspertų grupių taisykles. Žr. 15 straipsnį: https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/PDF/C_2016_3301_F1_COMMISSION_DECISION_EN.pdf [Nuoroda].

[11] [Nuoroda] Kaip nurodyta mokslinių patarėjų darbo tvarkos taisyklių 12 straipsnio 2 dalyje, žr.:

https://ec.europa.eu/research/sam/pdf/sam-hlg_rules_of_procedure.pdf#view=fit&pagemode=none
[Nuoroda].

[12] [Nuoroda] Pagal dotacijos susitarimą Nr. 737432. Žr.:

<https://cordis.europa.eu/project/id/737432> [Nuoroda].

[13] [Nuoroda] Pagal dotacijos susitarimo 35 straipsnį, kuriame nustatyta, kad SAPEA turi suderinti savo taisykles su Komisijos ekspertų grupės taikomomis taisyklėmis.

[14] [Nuoroda] SAPEA darbo grupės narių, kurie nėra kviečiami dalyvauti susitikimuose su moksliniais patarėjais, interesų deklaracijos Komisijos interneto svetainėje neskelbiamos.

[15] [Nuoroda] Skunde nurodyti ekspertai dalyvavo koordinavimo grupėje su moksliniais patarėjais ir prisidėjo prie SAPEA darbo grupės parengtos atitinkamos įrodymų peržiūros ataskaitos.

[16] [Nuoroda] Pagal dotacijos susitarimo 43 ir 50 straipsnius.

[17] [Nuoroda] Tačiau SAPEA interneto svetainėje pateikiamas kiekvieno SAPEA eksperto, kuris dirbo prie įrodymų vertinimo ataskaitos skiltyje „Darbo grupės nariai“, asmeninis profilis, žr.: <https://www.sapea.info/topics/ppp/> [Nuoroda].